

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

-

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Iso plussa rahoitusjärjestelmän muutokselle ja pyrkimykselle päästä avustusten hakurumbasta pitkäjänteiseen rahoitusmallin.

Lainsäädäntöön toivotaan päivitystä ja esim. mahdollisuutta myös etäopetukseen esim. sairaustapauksissa tai pykälän 18 erityisjärjestelyistä. Ja kurinpitoon myös rehtorille oikeutta tilapäiseen erottamiseen (vrt. toinen aste)

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Rahoituksen tarkistaminen oppimista ja kasvamista tukevaksi, jatkuvaksi rahoitukseksi.

Soteyhteistyön varmistaminen koko maan laajuisesti. Yhteisölliseen opiskeluhooltoon myös resurssoitava.

Oppilashuollon lainsäädäntöä olisi syytä myös tarkastella. Nyt se on tuonut valtavasti lisää paperityötä ja oppilaan saama tuki voi olla pitkälti yksittäisen open aktiivisuuden varassa (yksilökohtainen oppilashuolto). Pitäisi olla valtakunnallinen kirjausjärjestelmä ja yhtenäiset lomakkeet. Esiopetuksessa oppilashuollon rooli täydentävässä varhaiskasvatuksessa olevien lasten osalta on epäselvä.

Lakien yhtenäistäminen olisi tärkeää. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksessa toimitaan sekä varhaiskasvatustlain että perusopetuslain mukaan, ja samaa lasta saattaa koskea päivän aikana kahden eri lain määräykset. Tämä ei tue yhtenäisen vaka/koulupolun muodostumista.

Joustavat koulupolut tukemaan oppijaa läpi elämän. Oppivelvollisuuden laajentamisen jatkoksi tarvitaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden elämänhallinnan tukea. Tähän voisi olla ratkaisuna matalankynnyksen perhetyön vahvistaminen ja tuominen vielä voimakkaammin osaksi esiopetusta ja perusopetusta. Inklusio ja esteetön lähikoulu turvattava jokaiselle oppijalle.

Lastensuojelun kanssa tehtävään yhteistyöhön luotava toimiva malli.

Opetus- ja varhaiskasvatustyön riittävä rahoitus on turvattava. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen opettajien ammatti on pidettävä houkuttelevana esimerkiksi palkkausta kehittämällä. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen riittävästä resurssoinnista on pidettävä huolta, jotta ryhmäkoot eivät kasva hallitsemattomiksi ja sekä lasten että nuorten oppimisvaikeuksiin voidaan puuttua tehokkaasti. Musiikki on yhteydessä kielten oppimiskykyyn ja tutkitusti musiikkiharrastuksella voi ennaltaehkäistä monia lukihäiriön muotoja. Vahvistamalla lapsen auditiivista strukturointikykyä voi parantua tietyistä lukihäiriön muodoista. Musiikkiharrastuksella voi myös seuloa lukihäiriöstä kärsiviä lapsia jo varhaiskasvatuksessa. Jos lapsi saisi päiväkodissa osallistua musiikkiharrastukseen (esim. musiikkileikkikoulua olisi tarjolla päiväkodeissa), lukihäiriöstä kärsivät lapset pystyttäisiin seulomaan ja heille tarjoamaan apua hyvissä ajoin ennen kouluun menoa.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Lukion tuntijaossa pakollisia opintoja tulee vähentää, jotta lukiossa paremmin voitaisiin tukea opiskelijoiden hyvinvointia ja jatko-opintoihin sijoittumista

Aikuisten lukiokoulutuksen rahoitusta tukee tarkistaa jatkuvan oppimisen näkökulmasta: lukion päättötodistuksen suorittaneiden aineopiskelijana suoritettujen opintojen tulee saattaa valtiosuuteen oikeuttavaksi.

Toisen asteen arvioinnin uudistaminen ja monipuolistaminen edellyttää opetushenkilöstön kouluttamista uusien arviointikriteerien käyttöön. Arvioinnin kehittäminen tarkoittaa opetus- ja koemateriaalien päivittämistä, mihin pitää kohdistaa työaikaressurssia. Työelämäyhteyksien lisääminen edellyttää yhteistyötä ja siihen kohdistettavaa työaika yritysten ja oppilaitosten välillä, mikä tulisi huomioida uudistuksen suunnittelussa.

Uudistuksessa kuvattu vuoden 2040 tavoite, jossa hyödynnetään uutta teknologiaa ja oppimisympäristöjä, edellyttää opetushenkilöstön kouluttamista uuden teknologian pedagogisten toimintamallien uusien toimintamallien käyttöönottamista. Opetuksessa voitaisiin hyödyntää yleisesti hyväksi havaittuja sähköisiä luentoja tai oppimispaketteja ja lähiopetuksessa resurssi kohdennettaisiin opiskelijoiden yksilöllisempään ohjaukseen.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

-

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

Pidemmän ajan seuranta ja -tutkimustieto pohjaksi opetussuunnitelmiin ja kehittämistehtäviin.

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

Vap.siv./kansalaisopistojen rooli tulee vahvistumaan yhteiskunnassa, koska se tavoittaa kaikki ikäryhmät ja eri asemassa olevat henkilöt. Kun osaamistarpeet muuttuvat ajassa (kuten digipalvelut siirtymässä verkkoon), niin kansalaisopistot ovat luonteva taho tämän tyyppisten kansalaistaitojen vahvistajana. Se edellyttää myös lisäresursointia, ei pelkästään kuntalaisten koulutukseen, vaan myös opetushenkilöstön osaamistason nostamiseen digiteknologian kehittämiseen ja muiden rakenteiden, kuten verkostojen ylläpitämiseen ja kehittämiseen (esim. digitukiverkosto)

Osaamisperusteisuus kytkee vapaan sivilin tiiviimmin osaksi nykyistä koulutusjärjestelmää. Tämä on erittäin hyvä asia. Siten tunnustetaan myös kansalaisopistojen osaavan ja korkeasti koulutetun opetushenkilöstön laadukas ja vaikuttava arjen työ, josta saamme kaikki muutkin nauttia välillisesti kustannushyötyinä, joita se tuottaa kunnille (ks. Mannisen tutkimustulokset, jotka ovat lähteinä luonnoksessa).

Osaamisperusteisuus tuottaa kansalaisopistolle painetta lisätä osaamistaan opiskelijoiden ohjauksessa. Kansalaisopistot toimivat nivelvaiheessa tutkintoon johtavan koulutuksen kanssa, joten yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa tulee olla riittävää ja tehokasta. Se edellyttää aikaresurssia (ja euroja) jostakin.

Khan academy –mallin hyödyntäminen yhteistyössä korkeakoulujen ja toisen asteen kanssa.

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Toisen asteen YO-tutkintoa voi täydentää jatkuvasti, jo nyt. Iltalukiassa voi päivittää osaamista kurssikohtaisesti.

Suomen oppisopimusjärjestelmä on rakennettu vain perusasteen tai ammatti- tai erityisammattitutkintojen suorittamista varten. Alempien korkeakoulututkintojen suorittamisen mahdollistaminen oppisopimuksella jo työssäkäyville henkilöille toisi lisää korkeakouluosaamista työelämään ja mahdollistaisi työelämässä pysymisen. Hiljattain käynnistyneet kokeilut työttömien henkilöiden kohdalla on hyvä alku.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Selonteossa jää liian vähäiselle huomiolle lapsen ja nuoren itseilmaisun ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen, tunnetaitojen kehittymisen vahvistamisen sekä myönteisen minäkäsityksen vahvistamisen merkitys. Nämä näkökulmat on nykyistä paremmin huomioitava opetus- ja ohjaushenkilöstön koulutuksessa.

Tavoitteisiin pääsemiseksi on turvattava työntekijöiden saaminen kouluihin. Koulutusmäärät ja muuntokoulutukset on saatava riittävälle tasolle sekä opetus- että oppilashuoltohenkilöstölle.

Varhaiskasvatuksessa erityisesti yliopistokoulutukseen täydentävänä koulutuksena osallistuvien määrää rajaa opintojen joustamaton rakenne (ts. työn ohessa opiskelu on heikosti mahdollistettu, kaikki opinnot suoritettava alusta saakka paikan päällä). Yliopisto-opinnot eivät myöskään tunnu vastaavan arjen varhaiskasvatuksen tarpeisiin parhaalla mahdollisella tavalla (ts. opintosuoritusten vaatimukset esim. harjoitteluissa eivät ole tavalliseen varhaiskasvatuksen arkeen kuuluvia asioita). --
> Opintojen sisällön ja toteutuksen kehittäminen on tarpeen

Selonteossa kiinnitetään huomiota opetus- ja kasvatushenkilöstön koulutukseen tulevaisuudessa. Työelämässä olevien opettajien aineenhallinnan ja ammattitaidon ylläpitäminen, toisen asteen ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteistyö ja sekä korkeakoulu- ja työelämäyhteistyön suunnittelu- ja kehitystyö tulevat vaatimaan aikaa ja resursseja.

Työelämässä jo olevien opettajien ammattitaitoa ylläpitävään koulutukseen hakeutuminen tulee olla helppoa ja kannustavaa. Opettajien oman alan työelämätuntemuksen kasvattamiseksi ja ammattitaidon lisäämiseksi voitaisiin harkita vapaaehtoisia TET-jaksoja (työelämään tutustuminen) esimerkiksi toisen asteen aineenopettajille.

Suunnittelussa tulisi kiinnittää huomiota opetuksen- ja kasvatuksen esihenkilöiden ja työntekijöiden opetyöhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen. Suunnitelmaa laadittaessa on huomioitava, että kaikki uudet tavoitteet pitäisi saavuttaa olemassa olevien työtehtävien ja lakisääteisten velvoitteiden ohella.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

Musiikki ja muut taide- ja taitoaineet ovat toimiva keino itseilmaisun kehittämisessä ja vuorovaikutustaitojen vahvistamisessa. Taito- ja taideaineita oli aikaisemmin enemmän

peruskoulujen opetussuunnitelmassa, niitä tulisi uudelleen lisätä peruskoulun ja varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmaan.

Taide- ja taitoaineet ovat tutkitusti toimiva keino tunnetaitojen kehittämiseksi. Tunnetaidoilla ja sosioemotionaalisilla taidoilla (ja varsinkin niiden puutteella) on merkitystä muun muassa kiusaamisen yleisyyteen ja yleiseen pahoinvointiin lasten ja nuorten keskuudessa.

Taide- ja taitoaineiden tuntimäärästä peruskoulun opetussuunnitelmassa ei mainita. Jos niiden asemaa halutaan vahvistaa, tämän pitää näkyä tunti- ja muissa resursseissa.

Kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämisessä auttaisivat valtakunnalliset linjaukset, toimintamallit ja hyvien käytäntöjen jakaminen.

Hyvää: Koulujen taidekasvatus sekä koulupäivään yhdistetty taide- ja taitoaineiden harrastaminen lisäävät tasa-arvoa. Taiteen perusopetus on myös osa kulttuuripalveluja. Tpo:n piirissä tuotetut tapahtumat, näyttelyt yms. lisäävät kunnallisten kulttuuripalveluiden tarjontaa ja saavutettavuutta matalalla kynnyksellä.

Taiteen perusopetus voisi ottaa paremmin huomioon eri ikä- ja väestöryhmät. Matalan kynnyksen taidekerhoja tulisi järjestää kaikille ikä- ja väestöryhmille

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Nykyisessä järjestelmässä maahanmuuttajataustaiset lapset usein ohjataan peruskoulussa varmuuden vuoksi taustansa takia nks. Suomi toisena kielenä opintoihin tai vastaavaan tuettuun Suomen kielen opiskeluun, vaikka suomen kielen taito olisi äidinkielenään suomea puhuvan tasolla. Jopa lapsia, joiden vanhemmista jompikumpi on suomalainen saatetaan yrittää ohjata tuetumpaan suomenkielen opetukseen peruskoulussa, vaikka suomen kielitaito olisi äidinkielen tasolla. Taustalla lienee hyvä tarkoitus eikä ohjauksen vaikutusta myöhempään opiskelumenestykseen todennäköisesti tiedosteta. Tämä voi näkyä myös niissä tilanteissa, joissa suomessa syntyneen lapsen äidinkieleksi on merkitty muu kuin suomen kieli esimerkiksi äitinsä äidinkielen mukaan.

Peruskoulun aikainen ohjaus tuetumman suomen kielen opintoihin aiheuttaa esimerkiksi ylioppilaskirjoituksissa tilanteen, jossa opiskelijan on suoritettava äidinkielen kokeesta(suomi toisena kielenä) vähintään magna cum laude päästäkseen joihinkin yliopistoihin. Kun taas suomea äidinkielenään peruskoulusta asti opiskelleelle riittää aprobaturin arvosana yliopisto-opintoihin päästäkseen. Tämä liittyyneen yliopistojen autonomiaan asettaa erilaisia vaatimuksia sisäänpääsyvaatimukseen. Tämä eriarvoistaa hakijoita ja voi olla yksi syy maahanmuuttajataustaisten hakijoiden vähyyteen yliopistoissa.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Korhonen Arja
Järvenpään kaupunki - Opetuksen ja kasvatuksen palvelualue, Hyvinvoinnin palvelualue